

Ministrstva za gozdarstvo na Bansko upravo Dravske banovine, le-ta pa jih je odstopila Komisiji za agrarne operacije. Agrarna operacija Malinci - Sekulić zadeva zemljišča, ki so danes v republiki Hrvatski, spisi pa se nanašajo tudi na lastnike in udeležence iz republike Slovenije, konkretno iz Metlike, Drage, Brezovice pri Metliki in Malega Lješča pri Metliki.

V drugi knjigi je največ arhivskega gradiva v dosjeh, ki imajo abecedno in številčno registraturno oznako, zlasti abecedno oznako RU (razdelba, ureditev); več dosjejev ima še abecedno oznako NU (natura užitki) PL (planine), nekaj pa jih ima oznako ZL (zložbe-komasacije) in MEL (melioracije). V drugi knjigi naletimo še na oznako L (nanaša se na odkup rezervatnih lovišč v Savnici) pod zaporedno številko 1412. Nadalje so še spisi dosjeja zaporedna številka 1098 pod abecedno oznako Kpl Petrovče II. Oznako Kpl je treba še razrešiti. Dosjejev, ki imajo samo numerično registraturno oznako in brez registraturne oznake je okoli tretjina.

Arhivski fond Komisije za agrarne operacije v Ljubljani vsebuje najpomembnejše arhivsko gradivo - zgodovinski vir za proučevanje zgodovine urejanja strukture zemljišč in agrarno-premoženjskih razmerij. Dokumentira nam postopno razkrojevanje srenj, skupne vaške zemljiške lastnine in prehajanje skupne zemljiške lastnine tako imenovanih »gmajn« in srenjeskih pašnikov ter tudi planin v last posameznih posestnikov. Popis vsebuje dragocene podatke o udeležencih pri posameznih agrarnih operacijah. Ti podatki so še posebej dragoceni z vidika sedanjega uveljavljanja zahtevkov po denacionalizaciji leta 1947 razlaščenih zemljišč agrarnih skupnosti, s čemer je bila takrat slovenskemu kmetijstvu, zlasti pa še udeležencem - solastnikom in upravljalcem zemljišč agrarnih skupnosti prizadejana nepopravljiva škoda. Danes so zemljišča agrarnih skupnosti, zlasti tista v nižinskih predelih, v glavnem že pozidana, v težje dostopnih predelih in v planinah pa zanemarjena in neoskrbovana, ponekod pa tudi že pozidana ter so prišla v last novih lastnikov. Ko se sedaj vrši boj za denacionalizacijo zemljišč agrarnih skupnosti, postaja arhivsko gradivo Komisije za agrarne operacije še posebej aktualno in se bo na osnovi arhivskega gradiva navedenega fonda pomagalo pri uveljavljanju denacionalizacije zemljišč agrarnih skupnosti; možna pa bo tudi rekonstrukcija posestnega stanja nekdanjih agrarnih skupnosti.

Z ozirom na sedanje aktualne gospodarske in družbene razmere se Arhivu Republike Slovenije priporoča, da čimprej objavi še tretjo knjigo popisa arhivskega gradiva Komisije za agrarne operacije in bo s tem približal dragocene zgodovinske vire uporabnikom, zlasti tistim, ki uveljav-

ljajo svoje zahteve po denacionalizaciji leta 1947 razlaščenih zemljišč agrarnih skupnosti. Z objavo celotnega popisa gradiva Komisije za Agrarne operacije bo zaključeno večletno strokovno delo Vladimirja Sunčiča na tem obsežnem fondu.

Peter Ribnikar

Občinska središča v obdobju 1814-1961 na območju sedanjih občin Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Nova Gorica 1991, 61 strani

Pokrajinski arhiv v Novi Gorici je pomladi 1991. leta izdal 61 strani obsegajočo publikacijo z naslovom Občinska središča v obdobju 1814-1961, katere avtorji so Metka Nusdorfer-Vuksanović, Jurij Rosa in Lilijana Vidrih-Lavrenčič. Ideja za njeno izdajo se je porodila ob pobudah za novo organizacijo lokalne uprave. Pregled preteklih dogajanj na tem območju bi utegnil biti vsem odgovornim in zainteresiranim koristen pripomoček.

Publikacija na kratko pokaže razvoj lokalnih Upravno-teritorialnih enot (občin) na območju, ki jih danes pokriva Pokrajinski arhiv v Novi Gorici (občine Ajdovščina, Nova Gorica in Tolmin) od leta 1814, ko je bila po francoski zasedbi naših krajev ponovno vzpostavljena avstrijska uprava, pa do leta 1961, ko je bila tu izvršena zadnja upravno-teritorialna sprememba. V pristojnosti občin in njenih organov se avtorji ne spuščajo.

Osrednji in najobsežnejši del publikacije predstavlja seznam vseh krajev, ki so se v obravnavanem časovnem obdobju pojavili kot občinska sodišča. Sedeži občin so razvrščeni po abecednem redu in sicer za vsako od sedanjih občin posebej. Podatki o vsakem občinskem središču so razdeljeni v tri ločena obdobja: od 1814 do 1850, od 1850 do 1947 in od 1947 dalje. Tako lahko o kraju izvemo kdaj je bil središče občine ter kdaj in v katero občino je kraj sodil, ko sam ni bil sedež občine. Podatki so sicer na videz suhoparni, a pregledni. Do njih je avtorje vodilo večletno delo pri obdelavi arhivskih fondov upravnih organov, zakonodaje in literature. Bralcu, ki bi želel več podatkov, je na voljo seznam zakonodaje in literature. Kdor pa bi želel proučevati tudi gradivo občinskih fondov, lahko prvo orientacijo o njegovi obranjenosti, obdobju, količini in ustanovi, ki ga varno hrani, najde v sumarnem pregledu, ki je prav tako sestavni del publikacije.

Vlasta Tul